

# MOGUĆI OBLICI ZAŠTITE I IDENTIFIKACIJE MALO-STONSKKE KAMENICE NA TRŽIŠTU

## *Possible Means of Protection and Identification of Mali Ston Oyster in the Market*

Mia Jug-Dujaković

studentica poslijediplomskog studija Građansko-pravnih studija  
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mr. sc. Ana Gavrilović

Odjel za akvakulturu  
Sveučilište u Dubrovniku

dr. sc. Jurica Jug-Dujaković

Tehnološki i poslovno-inovacijski centar za marikulturu  
Ston

UDK 594 (497.5 MALI STON)

### **Sažetak**

*Malostonski je zaljev od davnina poznat po uzgoju europske plosnate kamenice *Ostrea edulis*. Taj je školjkaš, cijenjen na tržištu kao poslastica, i danas jedan od osnovnih izvora prihoda stanovništva toga područja. Zbog sve veće konkurencije na tržištu, u interesu je proizvođača zaštititi ovaj izrazito cijenjeni proizvod. Oznaka zemljopisnog podrijetla, oznaka izvornosti, oznaka tradicionalnog ugleda ili žig mogući su oblici zaštite proizvoda na tržištu, koji ujedno proizvođačima omogućuju ostvarivanje većeg profita. U radu su uz moguće oblike zaštite prikazani i pravni okviri, te postupci u zaštiti proizvoda.*

*Ključne riječi: oznaka zemljopisnog podrijetla, oznaka izvornosti, oznaka tradicionalnog ugleda, žig, kvaliteta kamenica, zaštita proizvoda.*

### **Summary**

*Mali Ston has been known for centuries for the cultivation of the oyster so called *Ostrea edulis*. This shelf-fish is renowned in the market as a delicacy and it is today one of the main source of income of the local inhabitants. Geographical origin, originality and traditional respect and seal are possible means of protection of a product in the market which enables the producers to make greater profit. The paper has shown besides legal background, the procedures of the protection of a product.*

*Key words: geographical origin, originality, traditional respect, quality of oyster, protection of the product*

### **UVOD / Introduction**

Danas na tržištu prehrambenih proizvoda sve je veća konkurencija, pa je u interesu i proizvođača i potrošača da se proizvodi koji se odlikuju osobitim svojstvima ili kakvoćom, mogu jasno razlikovati od ostalih sličnih proizvoda. Pri tome se u brojnim zemljama razvijaju

različiti oblici marketinške strategije, te posebni programi standardizacije i označavanja. Iako su ove aktivnosti u području poljoprivrede počele prije više od pola stoljeća, u sektoru ribarstva i akvakulture primjenjuju se tek posljednjih dvadesetak godina.

Dok u Hrvatskoj još uvijek nema naznaka ovakvih aktivnosti, Francuska je, kao zemlja s najvećom godišnjom potrošnjom kamenica po stanovniku u svijetu (više od 2 kg po stanovniku), danas najbolji primjer svrshodnog označavanja i klasifikacije ovoga proizvoda. U toj se zemlji uz osnovnu kvalitativnu klasifikaciju kamenica prema veličini, za opis kvalitete koristi i standardima povezanim s izgledom ljuštore, količinom, bojom, konzistencijom i okusom mesa. Važnu ulogu u segmentaciji francuskog tržišta ima i zemljopisno podrijetlo ovoga školjkaša, pri čemu su najcjenjenije kamenice proizvedene u regiji Marennes Oléron. Navedeni su pokazatelji polazna osnova za jamstvo kvalitete i identifikaciju proizvoda, a time i izradbu specifikacija potrebnih za zaštitu proizvoda na tržištu (Mariojous i Wessells, 2002.; O'Sullivan, 2005.; BIM, 2007.; O' Sullivan, 2007.).

Oznake zemljopisnog podrijetla, izvornosti i tradicionalnog ugleda oblici su industrijskog vlasništva, pravne kategorije kojima se štite proizvodi osobite kakvoće. Uz spomenuto, vrlo se često govori i o izgradnji *branda*, kojega je dio svakako i zaštita proizvoda žigom (*trademark*). Ovakvi načini zaštite omogućuju proizvođačima čiji proizvodi nose navedene oznake prepoznatljivost na tržištu, jer su one jamac osobite kakvoće. Potrošačima je sve više u interesu prepoznati proizvod visoke kvalitete i provjerenog podrijetla za koji su spremni i više platiti, pa proizvodi koji nose te oznake redovito postižu višu cijenu. Registracija tih oznaka, ujedno, daje proizvođačima ekskluzivno pravo da se samo oni koriste zaštićenom oznakom za svoje proizvode.

### PRAVNI OKVIR ZAŠTITE / Legal Background of Protection

Kako bi proizvođačima omogućila ostvarenje maksimalnog prihoda od svojih proizvoda, a potrošačima da budu detaljno informirani o svojstvima namirnica koje konzumiraju, Europska je unija 1992. godine prihvatila i uredila sustav kojemu je cilj omogućiti promociju i zaštitu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda s oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla i oznakom garantirano tradicionalnog specijaliteta. Područje oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla u Europskoj uniji prvotno je bilo definirano Uredbom Vijeća (EZ-a) o zaštiti zemljopisnih oznaka i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode (Direktiva EU, 2081/92.), a oznaka garantirano tradicionalnog specijaliteta Uredbom Vijeća (EZ-a) o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao garantirano tradicionalnim specijalitetima (Direktiva EU, 2082/92.). Te su uredbe 2006. zamijenjene Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 510/2006. i Uredbom Komisije (EZ-a) br. 1898/2006. za oznake izvornosti i oznake zemljopisnog

podrijetla, te Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 509/2006. i Uredbom Komisije (EZ-a) br. 1216/2007. za oznake garantirano tradicionalnog specijaliteta (Larson, 2007.). Važno je napomenuti da su neke od spomenutih oznaka u pojedinim europskim zemljama pravno regulirane i prije. Primjerice, oznaka *Appellation d'origine contrôlée*, koja odgovara oznaci izvornosti, uvedena je u Francuskoj 1919., a potpuno je implementirana 1965. (Mariojous i Wessells, 2002.).

Ovo pravno područje u Republici Hrvatskoj dijelom je usklađeno s propisima Europske unije, te je uređeno Zakonom o hrani (NN, 46/07.), novim Zakonom o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN, 84/08.), prema kojemu će do rujna 2009. biti izrađeni pravilnici usklađeni s novim zakonodavstvom EU. Do tada ostaju na snazi Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane (NN, 80/05.; NN, 11/07.), koji slijedi odredbe Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 2081/92. i Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake „tradicionalni ugled“ (NN, 127/05.) usklađen sa starom europskom Uredbom Vijeća br. 2082/92.

Unatoč tomu što Republika Hrvatska nije članica EU, naši proizvodi mogu ostvariti zaštitu na njezinoj razini. Sukladno odredbama Zakona o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN, 84/08.), nakon što je dana oznaka registrirana u Republici Hrvatskoj, može se podnijeti zahtjev za njezinu registraciju na razini EU. Zahtjev se Europskoj komisiji šalje izravno ili preko Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Jedan od uvjeta je da specifikacija prehrambenog proizvoda sadržava jednaku dokumentaciju u svezi s prehrambenim proizvodom koja se traži i za proizvode što se registriraju na razini EU, te je potrebno osigurati valjanu provjeru i nadzor za prehrambene proizvode koji nose navedene oznake, a koji bi bili identični onima na razini EU.

Sukladno navedenoj hrvatskoj regulativi, „**Oznaka izvornosti**“ je naziv regije, određenog mjesta ili, u iznimnim slučajevima, zemlje koji se upotrebljava za označavanje prehrambenog proizvoda:

- koji potječe iz te regije, iz toga mjesta ili iz te zemlje, i
- kojega kakvoća ili karakteristike, u bitnome ili u cijelosti, nastaju pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine, i njegova se proizvodnja, prerada i priprema u potpunosti odvija u tome zemljopisnom području.

„**Oznaka zemljopisnog podrijetla**“ je naziv regije, određenoga mjesta ili, u iznimnim slučajevima, zemlje

koji se rabi za označavanje prehrambenog proizvoda:

- što potječe iz te regije, iz toga mjesta ili iz te zemlje, i
- koji ima specifičnu kakvoću, ugled ili drugo obilježje pripisano njegovu zemljopisnom podrijetlu, i njegova se proizvodnja i/ili prerada i/ili priprema odvija u tome zemljopisnom području (NN, 84/08.). Dakle, osnovni uvjet za registraciju oznake je povezanost prehrambenog proizvoda sa zemljopisnim područjem i stvarna materijalna povezanost. O tome kolik je intenzitet povezanosti, ovisit će hoće li se proizvod zaštititi oznakom izvornosti ili oznakom zemljopisnog podrijetla.

Na međunarodnoj razini zaštitna oznaka podrijetla i oznaka izvornosti prvi je put zajamčena Pariškom konvencijom, a potom Lisabonskim sporazumom i Sporazumom o trgovinskim aspektima pravne intelektualnog vlasništva (*Trade Related Aspects of Intellectual Property, TRIPS*) koji predstavlja Aneks IC Marketinškog ugovora o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (*World Trade Organisation, WTO*) (Larson, 2007.).

„Oznaka tradicionalnog ugleda“ dodjeljuje se proizvodu koji mora biti ili proizveden od tradicionalnih sirovina ili ga mora karakterizirati tradicionalni sastav ili način proizvodnje i/ili prerade (NN, 84/08.).

Uz dosad navedeno, proizvod se na tržištu može zaštititi i **žigom** (*trademark*), koji predstavlja isključivo pravo priznato za znak koji služi poradi razlikovanja proizvoda i/ili usluga jedne osobe od ostalih osoba u gospodarske prometu. Na taj je način uz zaštitu proizvođaču omogućena i identifikacija njegova proizvoda na tržištu. Njime se štiti ime, logotip, amblem, etiketa ili druga razlikovna obilježja vlastitog proizvoda od ostalih sličnih proizvoda na tržištu. Nositelj žiga ima isključivo pravo spriječiti treće osobe da rabe njegov žig u trgovačkom prometu bez njegova odobrenja. Zaštita žigom tako predstavlja učinkovito tržišno sredstvo kojim proizvođači štite sredstva što su ih uložili u promidžbu i marketing svojih proizvoda, to jest u razvoj *branda* (NN, 173/03.; NN, 76/2007.; NN, 117/2007.; Državni zavod za intelektualno vlasništvo, 2007.).

Postupak stjecanja i zaštite prava žigom na području Republike Hrvatske propisan je Zakonom o žigu (NN, 173/2003.; NN, 76/2007.) i Pravilnikom o žigu (NN 117/2007.). To je upravni postupak koji provodi Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske. Na sva procesna pitanja koja nisu uređena Zakonom o žigu i Pravilnikom o žigu primjenjuje se Zakon o općem upravnom postupku (NN, 53/91.).

Zaštita žigana međunarodnoj razini pravno je regulirana Madridskim sporazumom o međunarodnoj registraciji žigova i Protokolom koji se odnosi na Madridski sporazum ([www.wipo.int](http://www.wipo.int)). Postupak međunarodne registracije žiga

iz Republike se Hrvatske pokreće podnošenjem prijave za međunarodnu registraciju Zavodu za intelektualno vlasništvo Republike, koji ju ispituje i ispravnu prosljeđuje Svjetskoj organizaciji za intelektualno vlasništvo (WIPO – *World Intellectual Property Organisation*) (NN, 173/03.; NN, 76/2007.; NN, 117/2007.; Državni zavod za intelektualno vlasništvo, 2007.).

## POSTUPAK ZAŠTITE / *The Procedure of Protection*

Zahtjev za registraciju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla za pojedini prehrambeni proizvod može podnijeti samo skupina proizvođača i/ili prerađivača toga proizvoda, bez obzira na pravni status koji ta udruga ima. U skupini mogu sudjelovati i druge zainteresirane strane, dok u iznimnom slučaju zahtjev mogu podnijeti pravne ili fizičke osobe. Ovlašteno tijelo za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla hrane je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i vodnog gospodarstva (MPRRR), pri kojemu je osnovano Povjerenstvo za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda.

Prvi korak pri registraciji je osnivanje udruga proizvođača i/ili prerađivača koji se bave proizvodnjom prehrambenog proizvoda za koji se traži registracija jedne od oznaka. Da bi započeo postupak pripreme zahtjeva za registraciju, potrebno je da se organiziraju svi ili barem većina proizvođača malostonske kamenice kako bi mogli sudjelovati u pripremi dokumentacije za registraciju, što bi omogućilo da poslije bude što manje prigovora na zahtjev za registraciju, te da se time postupak registracije što prije okonča (NN, 84/08.; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2006.).

Sljedeći je korak izrada specifikacije prehrambenog proizvoda za koji se traži registracija (slika 1.). Tek nakon izradbe specifikacije, podnosi se zahtjev MPRRR-u. Važno je da u tome budu uključeni svi sudionici proizvodnog lanca radi definiranja i postavljanja uvjeta važnih za proizvodnju prehrambenog proizvoda. Specifikacija mora sadržavati sve potrebne informacije potrebne kako bi svaki novi proizvođač i/ili prerađivač mogao na jednak način proizvoditi taj prehrambeni proizvod, te se nakon provjere usklađenosti sa specifikacijom koristiti registriranom oznakom. U izradbi specifikacije trebali bi biti uključeni i proizvođači kamenice i stručnjaci koji se bave školjkašima, da bi se uzele u obzir sve okolnosti povezane s uzgojem stonske kamenice.

Specifikacija prehrambenog proizvoda mora sadržavati:

1. *naziv prehrambenog proizvoda* uključujući oznaku izvornosti ili oznaku zemljopisnog podrijetla; preporučljivo

je registrirati naziv prepoznatljiv na tržištu i za koji već postoji povjerenje potrošača, primjerice „Malostonska kamenica“;

2. *opis prehrambenog proizvoda* uključujući, ako je primjereno, sirovine i glavne fizikalne, kemijske, mikrobiološke ili organoleptičke karakteristike; uvjeti u specifikaciji ne bi smjeli biti previše kruti i preoštri jer će se kontrolirati njihovo ispunjavanje, pa su najbolje formulacije koje nude određenu slobodu („od... do...“, „barem“, „najviše“) umjesto egzaktnih podataka (npr. dužina 7 cm);

3. *razgraničavanje zemljopisnog područja proizvodnje ili prerade*; važno je da se konzultiraju svi proizvođači kako ne bi bilo naknadnih prigovora, a ako je područje sporno, trebaju se podnijeti dokazi da se proizvodnja može odvijati samo na određenom području (stručni, povijesni); zemljovid područja nije propisan, ali je sigurno koristan pri podnošenju zahtjeva za registraciju;

4. *dokumentaciju* koja dokazuje da prehrambeni proizvod potječe iz toga zemljopisnog područja; korisno je navesti povijesne dokaze da se taj prehrambeni proizvod oduvijek proizvodio u tome zemljopisnom području;

5. *dokumentaciju* koja dokazuje neposrednu povezanost prehrambenog proizvoda s tim zemljopisnim područjem ili zemljopisnim podrijetlom u smislu utjecanja na posebnost finalnog proizvoda, klimatski podaci, kemijske analize i slični podaci prikladni su dokazi kojima se može koristiti pri podnošenju zahtjeva za registraciju. Pritom, za oznaku zemljopisnog podrijetla moraju se navesti svojstva koja proizlaze iz definiranog zemljopisnog područja - naime, mora postojati veza sa zemljopisnim područjem barem u jednoj fazi: ili proizvodnji, ili preradi, ili pripremi; za registraciju oznake izvornosti potreban je znanstveni dokaz o povezanosti posebnih svojstava prehrambenog proizvoda s tлом, sastavom vode, klimom, vegetacijom, krajolikom, ili ostalim, te kako to može utjecati na svojstva finalnog proizvoda;

6. *opis postupka dobivanja prehrambenog proizvoda*; koji mora biti naznačen za svaku fazu proizvodnje; moglo bi se reći da je ova stavka, na neki način, nastavak opisa prehrambenog proizvoda i sirovine, i time je sastavni dio stvarne veze što je proizvod s registriranom oznakom mora ispuniti; metoda proizvodnje je Know-how ili savoir-faire, uz naznaku samo onoga što je ionako već poznato;

7. *podatke o certifikacijskom tijelu* koje je prethodno provelo postupak utvrđivanja sukladnosti proizvodnje, prerade i samog prehrambenog proizvoda sa specifikacijom; to tijelo mora biti ovlašteno od ministra

poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvika, s tim da ono mora biti akreditirano HRN EN 45011 (popis svih ovlaštenih certifikacijskih tijela objavljuje se u „Narodnim novinama“);

8. *posebne pojedinosti u vezi s označavanjem prehrambenog proizvoda* koje se odnose na oznaku izvornosti ili oznaku zemljopisnog podrijetla, koja god da je primjenjiva, ili odgovarajuće tradicionalne nacionalne oznake; uz to moraju se zadovoljiti i odredbe o općem deklariranju propisane posebnim propisom, a odnose se na hranu;

9. *izjava o sukladnosti s odredbama propisa* koji se odnose na hranu, kojom se podrazumijeva dostava izjave ovjerene kod javnog bilježnika, a kojom se jamči da su zadovoljeni svi uvjeti navedeni u propisima što se odnose na hranu (opći i specifični uvjeti higijene, zdravstvena ispravnost, deklariranje i dr.), a kao prilog i svi dokumenti koje su im izdala mjerodavna tijela sukladno posebnim propisima (NN, 84/08.; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2006.; NN, 11/07.; NN, 80/05.).

Prije pokretanja postupka registracije oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla provodi se postupak utvrđivanja sukladnosti. Zahtjev za provedbu postupka utvrđivanja sukladnosti podnosi se ovlaštenome certifikacijskom tijelu. Ako je završno izvješće pozitivno, certifikacijsko tijelo izdaje proizvođaču ili prerađivaču potvrdu sukladnosti. Zahtjev za registraciju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla predaje se MPRRR-u (slika 1.).

Povjerenstvo za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda utvrđuje potpunost zahtjeva za registraciju oznaka. Ako je zahtjev potpun, kratki sažetak zahtjeva objavljuje se u „Narodnim novinama“, pa svaka fizička ili pravna osoba može u svezi s određenim zahtjevom uložiti prigovor. Povjerenstvo za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda donosi odluku o prigovoru. Ministar donosi rješenje o odbijanju zahtjeva za registraciju oznake ako Povjerenstvo utvrdi da je prigovor osnovan, i o tome se obavještava podnositelj zahtjeva za registraciju i podnositelj prigovora. Ako Povjerenstvo utvrdi da je prigovor neosnovan, ministar donosi rješenje o odbijanju prigovora, i o tome obavještava podnositelja zahtjeva za registraciju i podnositelja prigovora. Na temelju provedenog postupka za registraciju i prijedloga Povjerenstva, ministar donosi rješenje o registraciji oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla prehrambenog proizvoda. S danom pravomoćnosti rješenja o registraciji oznaka se upisuje u odgovarajući registar, a svaki pojedini član udruge koji je proizvođač



ili prerađivač prehrambenog proizvoda s registriranom oznakom, upisuje se u odgovarajući upisnik (Upisnik korisnika registriranih oznaka izvornosti ili Upisnik registriranih oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda). Registrirana oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla objavljuje se u "Narodnim novinama". Sam postupak traje najmanje pet mjeseci i ovisi o tome je li bio uložen prigovor i kako su se brzo sve zainteresirane strane uspjele dogovoriti. Podnositelj zahtjeva već registrirane oznake može uputiti Ministarstvu zahtjev za izmjenu ili dopunu specifikacije. Izmjena ili dopuna specifikacije objavljuje se u «Narodnim novinama». Kad je oznaka jednom registrirana, pravo njezine uporabe pripada svim proizvođačima i/ili prerađivačima prehrambenog proizvoda dok za to udovoljavaju propisanim uvjetima, osobito onima navedenim u specifikaciji prehrambenog proizvoda. Osim toga, proizvođač i/ili prerađivač koji traži pravo uporabe registrirane oznake, mora biti na definiranome zemljopisnom području, ovisno o kojoj je oznaci riječ.

Postupak za upis novih korisnika registrirane oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla pokreće se podnošenjem Ministarstvu zahtjeva za pravo uporabe registrirane oznake. Na temelju pozitivnog mišljenja Povjerenstva, ministar donosi rješenje o pravu uporabe.

S danom pravomoćnosti rješenja o pravu uporabe registrirane oznake novi se korisnik upisuje u odgovarajući upisnik (Upisnik korisnika registriranih oznaka izvornosti ili Upisnik korisnika registriranih oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih proizvoda).

Registriranom oznakom može se označavati samo proizvod koji je njome zaštićen i koji zadovoljava sve kriterije iz specifikacije.

Kontrolu pravnih ili fizičkih osoba koje proizvode ili prerađuju prehrambeni proizvod s oznakom izvornosti ili oznakom zemljopisnog podrijetla, provodi certifikacijsko tijelo sukladno planu kontrole što ga ono izrađuje, prema uputama Ministarstva. Plan kontrole odobrava Ministarstvo. U proizvodnji se kontrola obavlja najmanje jednom godišnje ako planom kontrole nije drukčije određeno. O svakoj se kontroli sastavlja zapisnik. Certifikacijsko je tijelo o tome dužno obavijestiti Ministarstvo i na njegov zahtjev dostaviti mu zapisnik o kontroli. Ako se utvrdi da prehrambeni proizvod više nije u skladu sa specifikacijom, certifikacijsko tijelo predlaže Ministarstvu da se proizvođač ili prerađivač briše iz upisnika korisnika registrirane oznake, i o tom postupku certifikacijsko tijelo obavještava fizičku ili pravnu osobu nad kojom je proveden postupak kontrole. Inspekcijski nadzor provode poljoprivredna inspekcija i inspekcija za kakvoću hrane (NN, 84/08.; Ministarstvo poljorivrede,

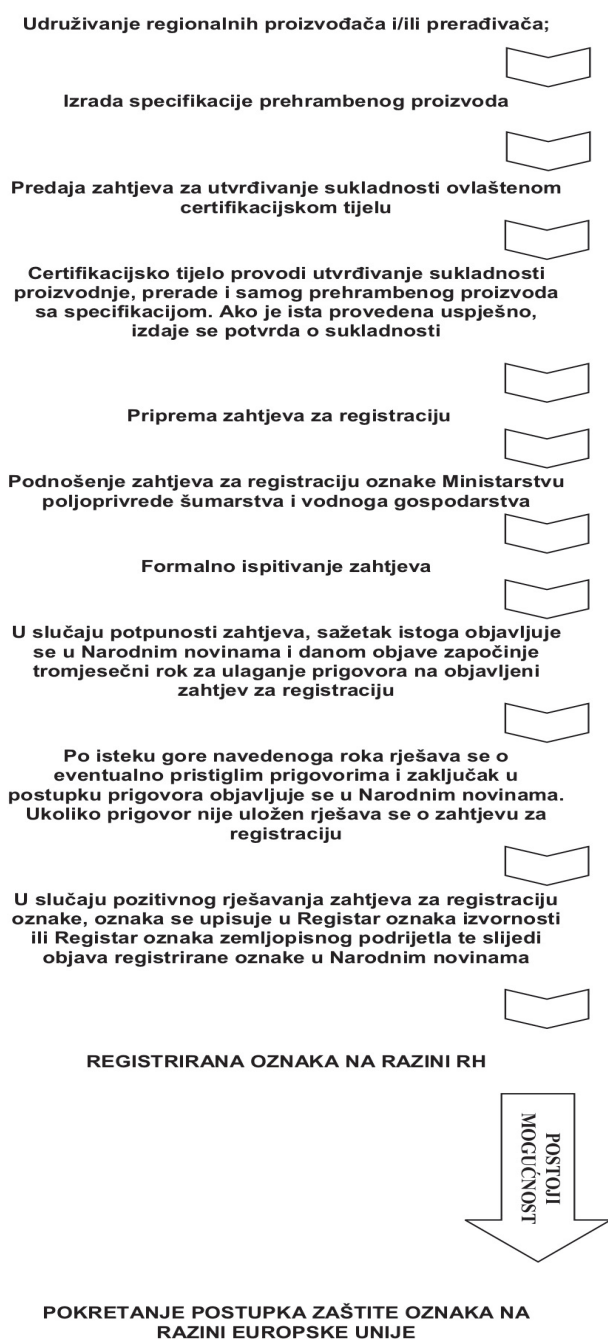
šumarstva i vodnog gospodarstva, 2006.; NN, 11/07.; NN, 80/05.).

Registracija oznake tradicionalnog ugleda obavlja se po sličnoj proceduri, pa ovdje neće biti posebno opisivana.

Postupak registracije žiga pokreće se podnošenjem prijave za registraciju žiga Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske. Prijavu može podnijeti svaka pravna ili fizička osoba, ili pak nekoliko podnositelja koji su u tom slučaju sunositelji žiga. U prijavi za registraciju proizvodi i usluge obuhvaćeni žigom moraju biti navedeni i svrstani u razrede prema „Međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova“, poznatoj kao Nicanska klasifikacija. Kako bi se u postupku registracije žiga ili na tržištu izbjegli mogući konflikti s nekim prije (već registriranim) žigom, uputno je prije podnošenja prijave provesti pretraživanje na sličnost. Ono može uz naknadu obaviti Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske, ili pak registrirani zastupnik za žigove. Ako proizvođač ili davatelj nije poznavatelj žigovnog prava, preporučuje se, s obzirom da se radi o isključivo pravnom postupku, kompletan postupak registracije povjeriti registriranom zastupniku za žigove ([www.dziv.hr](http://www.dziv.hr)).

Po podnošenju prijave Zavod za intelektualno vlasništvo ispituje jesu li zadovoljeni svi propisani uvjeti. Stranka ima pravo sudjelovati u svim fazama ovog postupka. Ako znak ne udovoljava apsolutnim uvjetima za zaštitu prema Zakonu o žigu, prijava se odbija i podnositelju se daje rok za osporavanje razloga odbijanja koje je ispitivač naveo. Prijave žigova za koje se ispitivanjem utvrdi da zadovoljavaju zakonske uvjete, Zavod objavljuje u službenom glasilu (Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva), a nositelji prethodnih žigova i drugih prethodnih prava mogu u roku od tri mjeseca podići prigovor protiv registracije predmetnog žiga. Zavod donosi konačno rješenje o registraciji po isteku roka za prigovor. Uobičajeno trajanje cijelog postupka nacionalne registracije je pet do sedam mjeseci, a zaštita žiga u Republici Hrvatskoj traje deset godina od datuma prijave, s mogućnošću obnavljanja prije isteka navedenog roka. Postupak međunarodne registracije je duži, a zaštita traje pet godina ([www.dziv.hr](http://www.dziv.hr)).

Za razliku od europskoga, američki sustav zaštite i identifikacije proizvoda na tržištu bazira se prvenstveno na zaštiti žigom. Tako su, primjerice, nadaleko poznate kamenice proizvođača *Goose Point Oysters* ili *Cotuits-R-Superior* zaštićene žigom, koji kupcu omogućuje identifikaciju podrijetla proizvoda, a ujedno je i jamstvo kvalitete.



Slika 1. Shematski prikaz postupka registracije (preuzeto iz: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2006.)

Figure 1. Scheme of the procedure of registration (taken from Ministry of Agriculture, Fisheries and Rural Development, 2006.)

## ZNAČENJE I MOGUĆI NAČINI ZAŠTITE MALOSTONSKE KAMENICE / Significance and Possible Means of Protection of Mali Ston Oyster

Malostonski je zaljev zbog povoljnih prirodnih karakteristika, prema nepotvrđenim podacima, bio poznat kao uzgajalište kamenica vrste *Ostrea edulis*

(Linnaeus, 1758.) još u rimsko doba. Prvi pristupačni arhivski zapisi o pobiranju kamenica s prirodnih rastilišta i uzgojnih lokacija u Malostonskom zaljevu potječu iz 1573. godine. Iako nekad vrlo rasprostranjena i među ostalim vrstama kamenica najcjenjenija kao poslastica, područja njezina uzgoja su širom Europe u proteklom desetljećima reducirana zbog nekontroliranog ulova ili bolesti. Tako nije s Malostonskim zaljevom, gdje je europska plosnata kamenica, lokalno nazvana *malostonska*, još uvijek jedina nazočna vrsta kamenica (Benović i sur., 1983.; Basoli, 1982.; Hrs-Brenko 1989/90.).

U svjetlu novih odnosa u prehrambenoj industriji, gdje se naglasak stavlja na kvalitetu i podrijetlo proizvoda, interes je uzgajivača malostonske kamenice da ugled i prehrambene kvalitete svojega proizvoda prezentiraju na najbolji način. Jedan od načina da se pridonese marketinškoj vrijednosti malostonske kamenice jest da je se zaštiti jednom od navedenih oznaka. Pri tome se preporučuje povećati njezinu proizvodnju, kako bi se takav zaštićeni proizvod mogao u dostatnoj količini ponuditi i na domaćem tržištu i izvan hrvatskih granica. U prilog ostvarivanju masovnije proizvodnje svakako idu tehnološki projekti u okviru kojih se nastoji unaprijediti tehnologija uzgoja kamenice (Sveučilište u Dubrovniku, 2007.).

Da bi se proizvod zaštitio oznakom izvornosti, potrebno je da su njegova kakvoća i svojstva uglavnom ili isključivo određena zemljopisnim područjem. Zbog toga je preduvjet da se proizvodnja, priprema i prerada odvijaju u definiranom zemljopisnom području. To bi za malostonsku kamenicu značilo da se ona od mlađi do konzumne kamenice uzgaja na području koje bi se pri registraciji oznake izvornosti navelo kao područje uzgoja.

Ako bi se malostonska kamenica zaštitila oznakom zemljopisnog podrijetla, to bi eventualno značilo da bi se mlađ mogla uzgajati i na području različitome od onoga koje je u oznaci navedeno kao područje uzgoja, ili bi se, primjerice, pakiranje i priprema za tržište mogla odvijati izvan registriranog područja.

Uz navedeno, proizvod se može zaštititi žigom, pri čemu će se primjenom suvremene marketinške strategije razviti *brand* koji će ga učiniti prepoznatljivim na tržištu. To bi, čini se, bio proceduralno najbrži način zaštite.

Također je potrebno voditi računa o tome da se zahtjevi potrošača razlikuju u pojedinim zemljopisnim područjima, pa je za izbor pravilne marketinške strategije za pojedino tržište potrebno razmotriti sve navedene značajke kvalitete i podrijetla. Primjerice, francusko tržište potražuje pretežno kamenice srednje, to jest treće veličinske kategorije (66-85 g), pri čemu su s obzirom na kvalitetu mesa najcjenjenije one iz kategorije "speciales" i "fines". Za razliku od toga, talijansko tržište preferira veće kategorije od francuskoga. Nadalje, s obzirom na zemljopisno podrijetlo, najcjenjenije

francuske kamenice su one proizvedene u regiji Marrine Oleron. Kamenice određenih proizvođača u toj regiji uz zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla nose i prestižnu oznaku „Label Ruoge“. Ta francuska oznaka dodjeljuje se prehrambenim proizvodima visoke kvalitete sa zahtjevnom specifikacijom, a nose je kamenice „Fine de Claires Vertes“ i „Pouse en claire“. Proizvodi iz drugih zemalja mogu također zatražiti takvu oznaku (Mariojous i Wessells, 2002.; O'Sullivan, 2005.; O' Sullivan, 2007.) .

Dakle, pri donošenju odluke o načinu zaštite malostonske kamenice, potrebno je, poradi uspješne identifikacije na tržištu i postizanja veće tržišne cijene, uzeti u obzir kvalitativne značajke proizvoda, zahtjeve ciljanog segmenta tržišta, visinu proizvodnje, ekonomski efekt (visinu troškova registracije) i vrijeme potrebno za registraciju pojedine oznake.

## LITERATURA / References

J. Basioli, (1982): Uzgoj školjaka na istočnoj obali Jadranskog mora s posebnim osvrtom na Malostonski zaljev. Savjetovanje: „Malostonski zaljev, prirodna podloga i društveno valoriziranje“, Dubrovnik, 12.-14. 11. 1981., JAZU, 268-281.

A. Benović, J. Bolotin, B. Skaramuca (1983): „Prilog uzgoju školjaka u Malostonskom zaljevu“. Morsko ribarstvo, 35 (4), 124-126.

BIM (2007): Product Quality guidelines for Irish Oysters. Irish Sea Fisheries Bord. Dublin. Ireland

Direktiva EU 1216/2007. COMMISSION REGULATION (EC) No 1216/2007 of 18 October 2007 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 509/2006 on agricultural products and foodstuffs as traditional specialties guaranteed. OJ L 275/3, 19. 10. 2007

Direktiva EU 1898/2006. COMMISSION REGULATION (EC) No 1898/2006 of 14 December 2006 laying down detailed rules of implementation of Council Regulation (EC) No 510/2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs. OJ L 369/1, 23. 12. 2006

Direktiva EU 2081/92. Council Regulation (EEC) No 2081/92 of 14 July 1992 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs. OJ L 208, 24. 7. 1992

Direktiva EU 2082/92. COUNCIL REGULATION (EEC) No 2082/92 of 14 July 1992 on certificates of specific character for agricultural products and foodstuffs. OJ L 208, 24. 7. 1992

Direktiva EU 509/2006. Council Regulation (EC) No 509/2006 of 20 March 2006 on agricultural products and foodstuffs as traditional specialties guaranteed. OJ L 93/1, 31. 3. 2006.

Direktiva EU 510/2006. Council Regulation (EC) No 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs OJ L 93/1, 31. 3. 2006.

Državni zavod za intelektualno vlasništvo R Hrvatske, 2007. Priručnik za ispitivanje žigova

M. Hrs-Brenko (1989/90): "Komercijalni uzgoj jestivih školjakaša". Priroda, br.1 (754), 12-16.

J. Larson (2007): Relevance og geographical indications and designations of origin for the sustainable use of genetic resources. Global Facilitation Unit for Underutilized Species (ed.). Rome, Italy. Pp. 95.

C. Mariojous and C. R. Wessells (2002): Certification and quality Signals in the Aquaculture Sector in France. Marine resource Economics, 17: 175-180.

Ministarstvo poljorivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva R Hrvatske, 2006. Vodič za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla hrane

NN, 11/07. Pravilnik o izmjeni Pravilnika o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane

NN, 117/2007. Pravilnik o žigu

NN, 127/05. Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake „tradicionalni ugled“

NN, 173/2003. Zakon o žigu

NN, 46/07. Zakon o hrani

NN, 53/91. Zakon o općem upravnom postupku

NN, 76/2007. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o žigu

NN, 80/05. Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane

NN, 84/08. Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

G. O' Sullivan (2007): Fish Infonetwork Market Report on Oysters. FAO

G. O'Sullivan (2005): Fish Infonetwork Market Report on Oysters. FAO

Sveučilište u Dubrovniku (2007). Program TEST: Pokusna proizvodnja mlađi školjakaša. Završno izvješće

www.wipo.int

www.dziv.hr

Rukopis primljen: 4. 11. 2008.